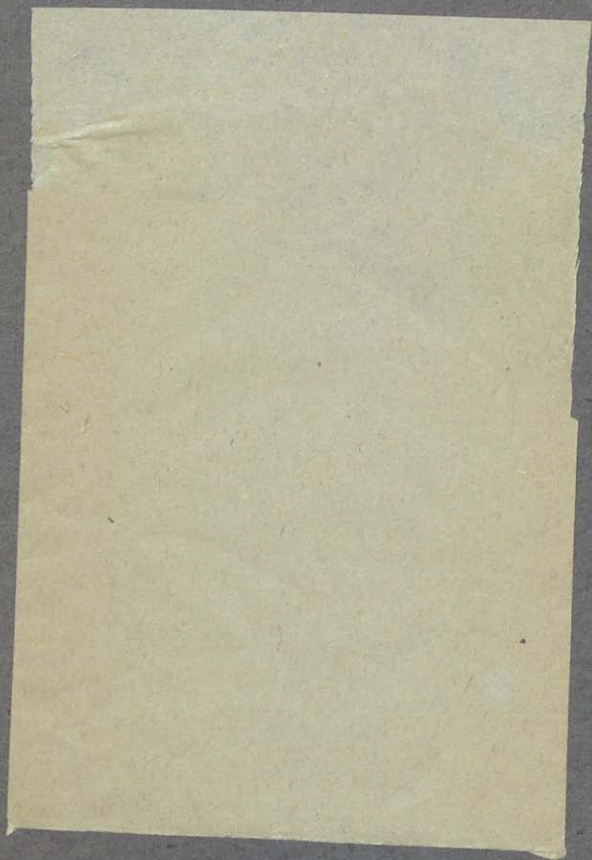

1662-1668

17

1234

4-64

783

172

4-61
Բ Ա Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն

Ս Կ Ջ Բ Ո Ւ Ն Ք

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Յ. ՄԻԻԶԻՆՏԻՍԵԱՆ

→ ՈՅՍ. —

UNIVERSITY OF TORONTO

LIBRARY

5

17
4-64

18

ԻՐԱՆՅԱԿԱՆ

ՍԿԶԲՈՒՆՔ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ Ս. ՎԻՉԵՆԵԱՆ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԻՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼՍՈՅ

Տ. ՅԱԿՈՎԲԱՅ ԱԶԳԱՍԷՐ

ԱՐԲԵՊՍԿՈՊՈՍԻ

Printed in Turkey

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻՒՀԵՆՏԻՍԵԱՆ

= 1851 =

2001

9065 wh

914
39

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Ա Ճ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԸ մեր պարտուցը գիտուած թիւնն է :

Բարոյականը մեզի կը սորվեցընէ ինչ վախճանի համար ստեղծուած ըլլալնիս . մեր նպատակին հասնելու համար մեզի դրուած օրէնքները . ան օրէնքներուն զանցառուածէն մեզի հետեւելիքը , բարիին ու չարին ընտրութիւնը , և վերջապէս մեր նպատակին հասնելու եղանակը :

Բարոյականին սկզբունքները՝ ՚ի յաւելտենից հաստատուած են , և յաւելտեան անխախտ պիտի մնան : Բայց նայինք աս սկզբունքները որոնք են :

Մէնէն առաջ գիտնալու ենք որ ,
 || Մարդս ինքիրմէ չէ ստեղծուած , աւրարիչ մը ունի . անկէց ստեղծուած է , ու անոր կամքէն կախուած է || :

Երկրորդ՝ || Մարդս աս աշխարհքիս վրայ մինակ չի կենար , իրեն նմաններուն հետ կ'ընկերանայ . ըսել է որ , ընկերական վիճակ մը ունի || :

Սարգուս համար ասկէ երեք տեսակ պարտք կը ծագի . մէկը առ անձ , երկրորդը՝ իր նմաններուն , և երրորդն ալ՝ իր անձին : Ասոնք անթերի կատարելու համար , անոնց ամեն մէկին ինչ ըլլալը պէտք է որ մարդս աղէկ մը սորվի ու հասկընայ : Քարոյականին պարտքերը չի գիտնալը՝ աններելի է . հոս սխալիլը ուրիշ բանի մէջ սխալելու չի նմանիր : Քարոյականին կանոնները՝ մեր նպատակին հասնելու միջոցները ըլլալուն , անոնց մէջ սխալիլը՝ մեզի նպատակնուս ետ կեցընել է :

Արդու գլխաւոր ճշմարտութի կան որ բարոյական պարտքերը անոնց վրայ հաստատուած են . մէյ մը՝ արարիչ մը ըլլալը , մէյմ'ալ՝ մեր անմահ հոգի ունենալը :

Գ Լ ՈՒ Խ Ը .

Գ ՈՅ ՈՒ Թ Ի Ի Ն ԱՍՏ ՈՒ Ծ ՈՅ

Արարիչ մը ըլլալուն ասպացոյցները շատ են . աս աշխարհքիս մէջ ամեն բան Աստուծոյ էութիւնը կ'իմացընէ : Հաստատութեան մէջ շարուած մարմինները տեսնելով՝ ի հարկէ պիտի հարցընենք թէ , ատոնք ինքնիրեննուն մի եղանակով , թէ որ ինքնիրեննուն չեղան նէ ,

ո՞վ զանոնք արարչագործեց : Ամեն տեղ,
 ամեն բանի մէջ, աչու ընիս ո՛ւր դարձ
 ճընենք, կարգ մը կանոն մը կը տես
 նենք : Ո՞վ է ատ կանոնին ատ կարգին
 տէրը : Ո՞վ ըսաւ արեգակին լուսաւոր
 ըլլալ, ո՞վ եղանակները սահմանեց : Ո՞վ
 աս աշխարհքս զարդարեց տունկերով
 ու անասուններով, ո՞վ հաւուսն թռչիլ
 սորվեցուց, ձուկերուն լողալ, և չոր-
 քոտանիներուն քալել :

Արկինքն ել կամ վար իջիր, աչքդ
 ո՛ւր պտուղներնես, զարմանալի էակներ
 կը տեսնես. ամեն բան քեզի կուգայ
 կ'ըսէ, — Աս ալ այնչափ անթիւ էակ-
 ներուն մէջ մէկ էակ մըն եմ — :

Ամեն բան չափուած է, ամեն ըլ-
 լալիք նախասահմանուած է. ո՞վ է աս
 նախասահմանութեան տէրը :

Ի՞նչոր ատ էակները թող մէկ դի
 կենան, դուն քեզի նայէ թէ ո՞վ ստեղծ
 Եց. որովհետեւ դուն ալ գիտես որ
 ատեն մը կար որ չի կայիր, ու դուն
 ինքըզինքդ չէիր կրնար ստեղծել. ու
 բեմն հարցուր դուն քեզի, ո՞վ իս ըս-
 տեղԵց : Աստուծոյ էութիւնը, չէ թէ
 միայն տեսածդ՝ լսածդ՝ շոշափածդ՝ քե-
 ղի կ'իմացընէ, հապա քու ներսիդիդ
 ալ : Յրցուր ինձի անանկ աշխարհք մը,
 անանկ տեղ մը, որ աստուած մը չի
 ճանչնան, արարիչ մը չի խոստովանին :

Աստուած ինքնիրեն կայ. թէ որ

ինքնիրեն կայնէ, սկիզբ ու վերջ չունի. անկարելի է որ մէկէն աւելի ըլլայ. բնաւ մէկէ մը կախեալ չէ. ամեն իմաստ է. ամենակարող է. ամենարդար է. ամենագէտ է. անհուն է. ամենաբարի է. վերջասպէս Աստուած ամենակատարեալ է :

Ամենակատար ըլլալը երկու բանով կ'ըլլայ. գիտնալով ու կարենալով : Աստուած ամեն բան գիտէ, ու ամեն բանի կարող է :

Գ Լ ՈՒ Խ Բ .

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ ՀՈԳԻՈՅ

Աս աշխարհքիս մէջ շատ էակներ կան, մարդն ալ անոնց մէջ զատ էակ մըն է. բայց անոնց մէկուն ալ չի նըմանիր :

Անասունները կը ծնանին կը մեծնան կը մեռնին, ոչինչ ըլլալու համար : Միայն մարդն է որ մեռնելէն ետեւ ոչինչ չըլլար կ'անմահանայ :

Ամեն աշխարհք անմահութեան կը հաւատան : Վարդիկ ամենեւին չեն կրնար քաշել որ, մեռնելուն ետեւ իրենց անունը ոչնչութե խառնուի. կերպիւ մը աս աշխարհքիս վրայ անգամ, ինքրդինքնին անմահ ընել կ'ուզեն :

Ամեն մարդու սրտին մէջ ինչո՞ւ աս
անմահութեան սէրը կայ . Աստուած
կը խաբէ՞ մի : Թէ որ անմահութիւն
չի կար նէ , ո՞ւր կէ է մեր ներսի դիտի
աս անմահութեան տենչը . ինչո՞ւ բը-
նութիւնը մեզի անմահութիւնը սի-
րել սորվեցընէր պիտի :

Ամեն էակ , ամէն անասուն ուզա-
ծը ձեռք անցընելէն ետեւ գո՛հ է .
բայց մարդս ինչո՞ւ բնաւ գոհ չի կրը-
նար ըլլալ : Իր սիրտը աշխարհքէս մեծ
է . աս աշխարհքիս վրայ ինչ հաճոյք
և ինչ երջանկութիւն ալ որ ձեռք ան-
ցընէ , գոհ չէ , ալ աւելին կը փըն-
տըռէ : Գոհ չի կրնար ըլլալ , վասն զի
երջանկութիւնը հոս չափուած է , և
մարդուն փնտըռած երջանկութիւնը
անսահման է : Գտել է որ իր փնտըռած
անսահման երջանկութիւնը իրեն ու-
րիշ տեղ մը պատրաստուած է :

Աստուած արդար է ըսինք . ուրեմն
ինչո՞ւ բարեգործ մարդիկ երջանկու-
թեան չեն հասնիր ու չարագործ մար-
դիկ չեն պատժուիր : Այո հատուցում
ները աս աշխարհքիս մէջը փնտըռես
նէ , Աստուծոյ գործքերն ալ անցաւ ու
րիս կարճ չափովը չափած կ'ըլլաս . ար-
դարութեան վարձքն ու պատուհասը
յաւիտենական և անվախճան պիտի
ըլլայ : Հոս մեր բնական երկրագուն-
տին մէջ ոչ յաւիտենականութիւն և

աչ անվախձանու թիւն ըլլալով, ըսել է
 որ ուրիշ աշխարհք մը կայ, որ մեր
 փնտրուածն ալ հոն պիտի գտնուիլ: Մեր
 փնտրուածը որովհետև երջանկու թիւն
 է, ըսել է որ մեր նպատակն ալ անսահ-
 ման երջանկու թիւնն է, որ է նոյն ինքն
 Մատուած:

Գ Լ ՈՒ Խ Գ.

Ա Ռ Ա Ք Ի Ն ՈՒ Թ Ի Ի Ն

ՀԻՄԱՅ նայինք թէ ինչ կերպով ան
 երջանկու թեանը կրնանք հասնիլ: Մե-
 ղի բնական լոյս մը տրուած է, որով
 արդարն ու անիրաւը կը ճանչնանք,
 բարին ընելու ու չարէն փախչելու կը
 ջանանք: Բայց բարին չարէն որոշելու
 համար պէտք է որ կանոն մը ունե-
 նանք: Ըտ կանոնը մեր վախձանն է,
 մեր նպատակն է. պէտք է որ ամեն ը-
 րածնիս նպատակներնուս հասնելու
 համար ըլլայ, և այս բանիս համար մե-
 ղի առաջնորդ մեր բնական լոյսն է:

Ըտ բնական լոյսը՝ ամեն մարդու
 քով կայ, և ատոր գիտակցու թիւն կ'ը-
 սենք: Ըտով ամեն մարդ՝ բարին ու չա-
 րը ճանչնալու կարողութիւն կ'ունե-
 նայ, և մէկը չընէ ու միւսէն չի փախ-
 չի նէ, յանցաւոր կ'ըլլայ: Ըտիկայ՝ գի-

տակցու թիւնն ալ մեր ներսի գիէն մեզի կը գիտցընէ : Այէ Այէն ինչպէս իր յանցանքը գիտցաւ , ինչպէս մարդասպան մը այս ներքին զգացողութենէն տանջուելով երերեալ տատանեալ կը պտըտի , ու բնաւ հանգստութի չունի իր խիղճէն : Ինչպէս առաքինին՝ իր պարտքը կատարած ըլլալը ներսէն զգալովը խաղաղութի հոգւոյ ունի , ու ինչպէս մոլին՝ իր ըրածին գէշութի ըլլալը ներսէն իմանալովը վրդովի մէջ է :

Վրեժէ բան մը ըրածնուս պէս , այս մեր ներքին զգացողութիւնը՝ ըրածնիս կշիռքէ կ'անցընէ , ու ըրածնուս նայելով , մեզ կը պատժէ կամ կը վարձատրէ : Ալ ամեն մարդու քով աս զգացողութիւնը ըլլալուն , ո՛վ կըլլայ ըլլայ , առաքինութիւնը կը գովէ մոլութիւնը վար կը զարնէ , թէ իր քովը տեսնայ , և թէ ուրիշին քովը :

Ազկեստեսայ իր էրիկը մահուանէ ազատելու համար իր անձը նուիրելը , և Սոկրատի մը կամ Արիստիդէսի մը ըրածը լսելով՝ մարդս ինչ վիճակի մէջ կ'ըլլայ ըլլայ , թէ վայրենի ըլլալով մարդկային գիտութեանց անտեղեակ ըլլայ , թէ քաղաքական վիճակի մէջ վարժը վաճ բարեկիրթ ըլլայ , իր ներսէն առանց զմայլիլ մը կուգայ ու կը գովէ . ահա ասանկ ալ Աերոնի մը ու Տիբերի մը ըրածը լսելով , իր ներսէն զըզ-

ուիլ մը կը զգայ , ու անոնց ըրածը կը
գատապարտէ :

Մարդկային ընկերու թեան մէջ ալ
փնտրուենք նէ , կը գտնանք որ օրէնք-
ներ սահմանած են , կանոններ գրած
են , առաքինու թեան վարձք ու մո-
լու թեան պատիժ տալու :

Մեր ներսի այս գիտակցութիւնը և
մարդկանց մէջ սահմանուած այս գա-
տաստանը , ուրիշ ահագին գատաստան
մը ըլլալիքը կ'իմացընէ : Հոն աստուա-
ծային արդարութիւնը՝ ամեն բան իր
կշիռքէն պիտի անցընէ , և բոլոր մեր
գործքերը բարի կամ չար , միջոց մը
պիտի ըլլան մեր նպատակին մեզ մօտե-
ցընելու , կամ անկէ հեռացընելու :

Իսկէ որ , մեր նպատակին հասնե-
լու համար պէտք է որ առաքինի ըլ-
լալու ջանք ընենք , ու մոլութենէ
փախչինք :

Գ Լ ՈՒ Ի Պ

ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ ՊԱՐՏՔԵՐՆԻՍ

ԿԱՄ

ԱՍՏՈՒԱԾ ՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՌԱՅԻՆԻ ըլլալու համար , առաջ
մեր պարտքերը կատարել պէտք է : Մեր

առջի պարտքերը առ Աստուած է . և
աս պարտքերը ճանչնալն ալ դժար չէ :
Վասն զի թէ որ մեկը մեզի հարցը-
նենք թէ Աստուած ի՞նչ է , մեկը ի՞նչ
ենք . անանկով դիւրաւ կը գտնանք :

Սենք ՚ի բնէ անսահման փափաք
մը ունինք . բայց անիկայ լեցընելու
կարողութիւն չունինք : Իսկ որովհե-
տեւ Աստուած ամենարդար է , ՚ի հարկէ
ատ փափաքը լեցընելու բան մը պատ-
րաստած պիտի ըլլայ : Աս կը նայիմ որ
ամեն բանի չափ ու սահման ինքն է .
ուրեմն իմ փափաքս լեցընողն ալ ին-
քն է :

Աստի նախ՝ իմ անյագ իմացակա-
նութիւնս գոհ ընելու համար , պէտք
է որ միշտ իրեն անսահմանութեանը
վր մտմըտամ , միշտ իրեն մեծութիւն-
ները մտքէ անցընեմ , միշտ իրեն ամե-
նագէտ ըլլալը յիշատակեմ մտքիս մէջ :

Ամանապէս իմ անյագելի կամքս լե-
ցընելու համար , պէտք է որ ամեն ը-
րածներս ու բոլոր փափաքներս՝ իր
անսահմանութիւնը մտածելով ըլլայ ,
քանզի երջանկութեան աղբիւրը և
անսահման երջանկութիւնը ինքն է :

Արկրորդ՝ ինքրզինքս կը սիրեմ , բայց
սիրելուս մէջ կատարելութի կը փրն-
տըռեմ : Ատարարելութիւնը որովհե-
տեւ միմիայն Աստուծոյ քով է , ուրե-
մըն պէտք է որ զԱստուած սիրեմ , և

իզմէ աւելի սիրեմ, վասն զի իմ վրն-
տըռածս կատարելութիւնը ըլլալուն,
իմ անձս չէ, հապա ինքն է :

Արրորդ՝ աս կատարեալ էակը միշտ
մտքիս մէջ բռնելով, և ուրիշ բանե-
րուն ունայնութեանը ու անկատարու-
թեանը վրայ մտածելով, պէտք է որ
բոլոր ունայն բաները չի սիրեմ, հա-
պա միմիայն զՎստուած սիրեմ :

Չորրորդ՝ միշտ իրեն անսահման կա-
րողութիւնը և արդարութիւնը միտ-
քըս բերելով, պէտք է որ իրեն հընա-
զանդիմ, զինքը պատուեմ : Ամեն բան
և ամեն արարած միմիայն իր կամքէն
կախուած ըլլալուն, ինչ որ ուղէ այն
կ'ընէ, իրեն չի հնազանդողները կը
պատժէ, և իրեն կամքը կատարողնե-
րը կը վարձատրէ :

Հինգերորդ՝ ըստ որում Վստուած
ամենակարող է և ամեն բան իր ձեռ-
քըն է, ուրեմն պէտք է որ զինքը միշտ
օգնութեան կոչեմ, աղօթք ընեմ, որ
իզմէ չարը դարձընէ, և չարը եկած
ժամանակը զօրութիւն տայ ինձի անոր
դիմանալու :

Վեցերորդ՝ իմ ամեն վափաքըս՝
անսահման կատարելութեան մը հաս-
նիլ ըլլալուն, պէտք է որ ես ալ կա-
տարեալ ըլլալու ջանք ընեմ՝ Վստուծոյ
նմանելու հետեւեւելով, որ ինքն է ան-
սահման կատարելութիւն : Ի այց աս

կատարելու թեանս ի նչպէս կրնամ նըմանիլ . մեր խելքը ահա առ բողոքովն մեզի չի գիտցընէր : Բողոքովն կ'ըսեմ . վասն զի Աստուծոյ մեզի տուած բնական լոյսովը չարն ու բարին կը ճանչնանք , և գիտենք միանգամայն որ բարին մեզ կատարելու թեան կը մօտեցընէ , և չարը անկէ կը հեռացընէ : Աւստի ըսել է որ առ բնական լոյսը՝ կատարելու թեան ինչպէս նմանելիքնիս մեզի քիչ շատ կ'իմացընէ :

Ասկէ 'ի զատ , Աստուած իր ընտրելոց ձեռքովը մեզի իր կամքը գիտցուցեր է : Անոր նմանիլ ուղղը՝ պէտք է որ անոր կամքը կատարէ : Այլ խօսքով ըսեմ , մեր առ Աստուած ունեցած պարտքերնիս՝ աս չորս բանն է . Աէր , Հնազանդութիւն , Պատիւ ու Պաշտօն :

Պաշտելը չէ թէ միայն ներսէն ըլլալու է , հապա նաև արտաքին նշաններով ալ . և ինչպէս որ մտքերնուս անցածը բերնով ու զգայարանքներովնիս կ'իմացունենք , ահա ասանկ ալ բնական բան մըն է՝ հաւտալնիս ու պաշտելնիս դըրսի նշաններով ցըցունել : Ատ ցըցունելը՝ ամեն տեղ ժողովով կ'ըլլայ , ինչ կրօնք կ'ըլլայ ըլլայ : Ինչպէս որ Աստուծոյ չի հաւատացող մարդ չի կրնար ըլլալ , անանկ ալ տեղ չի կայ որ Աստուած պաշտելը ժողովով չըլլայ :

Գ Լ ՈՒ Խ Ե

ՄԵՐ ՆՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒՆԵՑԱԾ

Պ Ա Ր Տ Ք Ե Ր Ն Ի Ս

Առ Աստուած ունեցած պարտքերը նիս ըսելէն ետեւ , մեր նմաններուն հետ ունեցած պարտքերնիս զրուցենք :

Այնք ընկերական վիճակի մէջ ենք : Աս ընկերու թեան անդամներուն ամենին ալ , ըստ որում անդամ , զատ զատ իրենց իրաւ ունքները ունին : Իրաւ ունք բառը մտացածին բառ մը չէ . թէ որ ատանկ ըլլար նէ , բոլոր մարդկային օրէնքները՝ անկանոն կամքի մը հետեւանքը պիտի ըլլար , և այն օրէնքներուն արդարութիւնը՝ աննշանբառ մը :

Բոլոր մարդկային իրաւանց աղբիւրը մէկ հատիկ է . որ է՝ ամեն մարդու իր ծնած ատենը ապրելու ու մեծնալու ու իր նպատակին հասնելու իրաւ ունքը իր հետը բերելը :

Իրենց ապրելու ու մեծնալու կերպը , ասանկ ալ իրենց նպատակին մի և նոյն ըլլալը՝ կապ մը կ'ըլլայ ընկերու թեան անդամներուն մէջ տեղը , ու ասիկէ անմիջապէս կը ծագին անդամներուն մէկզմէկու ունեցած պարտքերը , և քանի մը կերպի կը բաժնըվին :

ՅՕԴՈՒԱԾ Ա.

ՊԱՐՏՔ ԱՌ ԾՆՈՂՍ

ԿԱՄ

ԾՆՈՂԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԻՐԱԽԻ մեզի կեանք տուողը Աստուած է, բայց որովհետեւ աս կեանքը մեր ծնողացը ձեռքովը տուեր է, ըսել է որ՝ անոնք մեր կենացը պատճառ ճանչնալը մեզի պարտք է :

Պղտիկու թեան ատեննիս, մենք մեզի նայելու կարող չեղած ժամանակնիս, ծնողքնիս մեզի խնամեր, օգներ ու պահպաներ են. մայրերնիս մեզի իրենց կաթովը մեծցուցեր՝ մեզ տաքէն պաղէն պահեր են :

Մենք մեզի պաշտպանելու բաւական չեղած ժամանակնիս, հայրերնիս մեզի խնամակալ եղեր են, մեզի պէտք եղածը հոգացեր են, մեզ կրթեր են, մեզ սիրեր են, ու միշտ կը սիրեն : Վերջապէս մինչեւ վերջը ամեն կերպիւ մեզ պաշտպաներ են, ու մեր բարերարներն են եղած. անանկ որ, Աստուծմէ ետքը՝ ունեցած պարտքերնիս մեր ծնողացն է :

Թէ որ անոնք մեր պղտիկու թեան ժամանակը մեզի նայեցան նէ, մեզի որչափ անհրաժեշտ պարտք մը եղած

կ'ըլլայ՝ ծերութեան ատեննին անոնք նայելու , և ո՞րչափ ապերախտութիւն կ'ըլլայ՝ մեր բնական բարերարները երեսէ ձգել կամ մոռնալը : Աստի պէտք է որ ամեն կերպիւ անոնք պատուենք . բնաւ սրտերնին չի ցաւցունենք , բնաւ տուած խրատնին չարհամարենք , ու խօսքերնին բռնենք ու ընենք : Աերջապէս պէտք է որ անոնք մեզմէ ամեն կերպիւ վեր ճանչնանք :

Օ՛նողաց անհնազանդութիւն ընելէն , և մանաւանդ անոնց դէմ ապրուտամբելէն մեծ յանցանք չի կայաչխարհքիս վրայ : Տղայութեան ժամանակ միշտ մտքերնուս մէջ պիտի բռնենք թէ՛ մենք որչափ ալ շատ գիտնանք , անոնք մեզմէ աւելի բան տեսած ըլլալուն , մեզմէ փորձ են . ուստի անոնց հնազանդիլը մեզի հարկ մըն է : Ալ մեծցած ժամանակնիս ալ , պէտք է որ բնաւ չի մոռնանք թէ ատեն մը մեզմէ աւելի գիտցեր են , ու առանց անոնց բան մըն ալ չէինք ըլլար : Աերջապէս միշտ մտքերնուս մէջ պիտի ըլլայ որ , մեր ծընողքները Աստուծոյ կողմանէ մեզի երկրորդ նախախնամութիւն եղած են :

Օ՛նողքդ երեսէ ձգել , չի սեպել ու չի սիրելը , չէ թէ միայն Աստուծոյ անհաճոյ բան մըն է , հապա ընկերութեան ալ , ազգին ալ , բարեկամներուդ ու քուկին մեծերուդ ալ : Ի՞նչ

վարկուժ ունենան քու վրադ , ի՛նչ
 յարգ ունենան քեզի , և ի՛նչ երախ-
 տագիտութիւն , ի՛նչ սէր , ի՛նչ առա-
 քինութի սպասեն քեզմէ , թէ որ քեզի
 սիրողը յարգողը մեծցընողը , և քու-
 կին էութեանդ ու բոլոր ունեցածիդ
 սպառճառ ըլլողը ասանկ կը կոխես նէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ Բ .

Պ Ա Ր Տ Բ Ա Ռ Ո Ր Դ Ի Ս

Կ Ա Մ

ՈՐԴԵՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Օ Ա Խ Ա Պ սիրելը՝ անանկ բնական բան
 մըն է որ , մինչև անասուններուն քով
 ալ կայ : Սիրելը՝ սիրուելէն աւելի պէտք
 մըն է մեր սրտին . ու զաւակնիս եր-
 ջանիկ տեսնելով , ինքըզինքնիս աւելի
 երջանիկ կը համարինք քան թէ մենք
 ինքնին երջանիկ ըլլալով :

Արեսն որ ճշմարիտ բարեկամ մը՝
 դանձ մըն է : Ավքեզի զաւակէդ աւել-
 լի բարեկամ կրնայ ըլլալ : Տունկ մը ջը-
 րես ու մեծցընես նէ , գիտես թէ իր հե-
 տը կը կապուիս . ասիկայ արտաքին բան
 մըն է որ իմս է կրնաս ըսել . զաւակդ
 որ քու կին մէկ մասդ է՝ որ դուն ըսել
 ես , քու կին խնամօքըդ հողերովդ ու

աշխատանքօրդ մեծցեր է, ո՞րչափ աւնոր հետ կապուելու ու անոր ամեն բրածին ու եղածին մասնակից ըլլալու մէկ բանըդ պիտի ըլլայ : Աստի անոր աղէկ ըլլալուն ո՞րչափ ջանք ընել պարտք մը ու հարկ մըն է քեզի . պղտիկու թեան ատենը իր մարմնաւոր կարիքները հոգալու, և քանի որ զարգանայ ու մեծնայ նէ, զինքը ուղիղ ճամբու առաջնորդելու ու երջանիկ ըլլալու ճամբան մտցունելու : Ա՛րդ՝ թէ որ այս բնական սրտքէն մէկը ետ կենայ նէ, ո՞րչափ աղէտալի ու թշուառ մարդ եղած կ'ըլլայ : Ա՛յ իր անհոգութեանը ու վատութեանը դէմ գրեթէ հաւասար պատիժ ետեւէն կը հասնի, որ է զաւկի մը իր ծնողացը դէմ բրած ապերախտութիւնը : Չիցտեմ ի՞նչ բան կայ աշխարհքիս մէջ ասկէ աւելի անտանելի : Ա՛նչուչտ բարեկամ ունենալու տեղ՝ անհոգ մը կամ թշնամի մը ունենալ . . . :

Ի՞նչ վարկուծի տէր կ'ըլլայ մէկը մարդոց առջին, թէ որ իր զաւկին չի նայի կամ նայիլը չի գիտնայ : Ի՞նչ նախաախնք է իրեն թէ որ իր անունը կրող մը այն անուանը պարտաւանացը պատճառ ըլլայ : Ա՛սկէ ՚ի զատ, Ա՛ստուած, որ տղի մը ասպագան, աղէկ կամ գէշ ըլլալիքը ծնողացը յանձներ է, ՚ի հարկէ որ մը իրենցմէ հաշիւ պիտի ուղէ ըրածնուն :

Ուստի պէտք է որ ճնողքները իրենց զաւկին ամեն պէտքերը հոգան, պզտիկութեան ժամանակը մարմնոյ վերարեբեալ խնամքները կատարելով, ու քանի որ մեծնայ, միտքը ու սիրտը կրթելով, սասնկով իրենց ծերութեան ժամանակը՝ մխիթարութիւն մը պատրաստած կ'ըլլան իրենց, միանգամայն նախախնամութե կողմանէ իրենց գըրուած մէկ պարտքը կատարած կ'ըլլան :

Նմանապէս ազգի մը, ընկերութեան մը արժանաւոր անգամ պատրաստած ըլլալնուն, հասարակութեան երախտագիտութեը ու գովասանութեան արժանաւոր եղած կ'ըլլան :

ՅՕԴՈՒԱԾ Գ.

Պ Ա Ր Տ Ք Ա Ռ Ե Ղ Բ Ա Ր Ս

Կ Ա Մ

Ե Ղ Բ Ա Յ Ր Ա Ս Ի Ր ՈՒ Թ Ի Ն

Ինչպէս որ մարդիկ լստուծոյ առջին հաւասար են, սասնկ ալ եղբարք իրենց ճնողացը առջին հաւասար են : Իրենց խնամակալներն ու նախախնամութեան կողմանէ իրենց գործադիր բարեբարները մի և նոյն են : Լս պատշառաւըս, և պզտիկուց մէկ տեղ մեծ-

ցած ըլլալովնին, մէկզմէկու ընկերանալը իրենց սովորութիւն մը և պէտք մը կ'ըլլայ, ինչպէս ալ մէկզմէկու ձեռքնտու ըլլալը հարկաւորութիւն մը :

Եղբարց մէջ իրարու նախանձիլ կամ մէկզմէկու զրկմանը ջանալը, չէ թէ միայն վատութիւն է, հապա նաև անհնարին յիմարութիւն է : Անկ դի դեննք բարոյական պարտականութիւնը, մի միայն անձնասիրութենէն ու շահախնդրութենէն անգամ խորհուրդ առնելով, մեր եղբարցը հետ վարուելու կերպը սորվիլ ուղենք նէ, կը նա յինք որ խելացիութիւնը անոնց ձեռքնտու ըլլալ և անոնց աղէկութիւնը ուղեն է : Այ աշխարհքիս վրայի դիպուածները և պատահմունքները այնչափ մեր կարգադրութենէն մեր խելքին հասած ճամբէն հեռու են որ, շատ անգամ աւելի անակնկալ բաներ կը պատահին : Այ պատճառաւս մեզի պատահելու բաներէն մնաս չի քաշելու համար, արդէն մեզի օգնական ճարելը մեզի հարկ մըն է : Ահա ասոր համար ճշմարիտ ունեորը ճշմարիտ բարեկամ ունեցողն է : Այ փնտրուեր հիմա Պիւղադէս մը կամ Ալքեստէս մը : Անկ մարդ մը՝ բոլոր իր կեանքին մէջ աշխատելով, բարեկամութեան պարտականութիւնները գիտցող ու գործի դնող մարդ՝ հազիւ թէ մէկ հատ մը կը

գտնայ, ու երանելի է թէ որ ատանկ
բաղդի մը հանդիպի : Ահա բարեկամ
մը այդչափ անգիւտ բան մըն է : Ար
եղբարքը բնութենէն առ ՚ի պարգեւ
մեզի տրուած բարեկամներեն : Արեմն
ի՛նչ յիմարութիւն, թէ որ մեր ատ
բնական բարեկամները մեզի բարեկամ
պահելու տեղ անոնք մեզմէ հեռացը
նենք, կամ անոնց գէշութիւն ընելու
ելլալով, անոնք մեզի թշնամի ընենք :

Ընդհանուր մարդոց հետ ունեցած
բարոյական պարտականութիւնները
ի՛նչպէս գիտնամ որ կը կատարես կամ
պիտի կատարես, թէ որ նախքո՛ւ պինդ
մերձաւորիդ ունեցած պարտականու
թիւնդ մտնաս : Քու անունդ ի՛նչ
պէս մարդու կարդ գրուի, թէ որ մար
դութեան այբուբենը անգամ չէս ըս
կըսեր :

Ար եղբարքը ունեցած պարտակա
նութիւննիս մինակ իրենց թշնամուի
ընելէն հեռու կենալ չէ . ատիկայ շա
հախնդիր մարդ մըն ալ ամօթ կը հա
մարի իրեն, և իր համբաւը պահելու
համար ատկէ կը զգուշանայ : Քու
պարտականութիւնըդ ատկէ աւելի է .
պէտք է որ անիկայ քու անձիդ պէս
սիրես, իրեն հետ քաղցրութիւն վար
վիս, պէտք եղած ժամանակը թէ և
իրեն անհաճոյ ալ երեւի, իրեն աղէ
կութեանը կարեւոր եղած խրատները

իրեն տաս, իրեն հետ քու շահրդ
մուռնալ գիտնաս, իրեն համար՝ ատեն,
հեշտու թիւն, պարծանք և ստակ կոր-
սընցընելը պարտք մը ճանչնաս :

ՅՕԴՈՒԱԾ Դ.

ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐՈՒՆ ՄԵԿԶՄԵԿՈՒ

ՈՒՆԵՑԱԾ ԳԱՐՏՔԵՐԸ

Ի՞նչ կը համարիս ամուսնու թեան
պայմանները, և ի՞նչ պարտաւորու-
թիւն ունին ամուսինները: — Սխանալ,
և միացած կենալ մինչեւ վերջը ամեն
կերպով — :

Ինչպէս որ զաւակ մը անբաժանելի
կերպիւ հօրը և մօրն է, ասանկ ալ ի-
րենց ստացուածքը և ինչքը, պատի-
ւը և երջանկու թիւնը, թշուառու-
թիւնը և աղէտքը, վերջապէս բոլոր
պարտքերնին և ասպազանին անբաժա-
նելի կերպիւ մի և նոյն է, և պէտք է
որ միօրինակ և միեւնոյն ըլլայ :

Տնական երջանկու թիւնը մինակ աս
միութեանը վրայ հիմնած է: Ամու-
սինները ունեցածնին մէկզմէկէ չէ թէ
չի պիտի խտրեն միայն, հապա առանց
իրարու հաճու թեանը մէկերնին բան
մըն ալ ընելու իրաւունք չունին, ու
չի պիտի ընեն :

Տան մը մէջ բարի զաւակ հասցը-
նել ու մանաւանդ անական երջանկու-
թիւնը ձեռք բերելը՝ ոչ այնչափ կա-
տարեալ ամուսին փնտրուելով ու գրաւ
նալով կ'ըլլայ, քան թէ՛ մէկը մէկալին
պակասութեանցը ներողամիտ ըլլա-
լով : Կարելի բան չէ որ մարդ մը ամե-
նակատար եղած ըլլայ, ուստի մէկը
կատարեալ կարծելը արդէն անիկայ
պարսաւել ու նախատել է, ուրկէ կը
ռիւնէր և մեծամեծ խռովութիւններ
առաջ կուգան, որոնք մեծնալու տղոց
ուրիշ բան չեն պողաբերեր, բայց մի-
այն ինքնահաւանութի և մոլութիւն :

Վճուսինըդ քեզի յարմար բնութի
ունի ու ուղածիդ պէս է նէ, (չեմ
ըսեր մարմնոյն գեղեցկութեանը մա-
սին, որովհետեւ ասիկայ առժամանա-
կեայ բան մըն է, և անիկայ ամեն բա-
նէն աւելի պատուելը յիմարութիւն
է. վստն զի ատ պատիւը կրից դըրդ-
մամբն է. ես հոգւոյն գեղեցկութիւ-
նը և բարոյական կրթութիւնը կը փըն-
տրուեմ). թէ որ ամուսինըդ ատ մա-
սին ուղած հանգամանքներդ ունի նէ
ասիկայ քեզի պատրաստուած աղէկու-
թիւն մըն է, որն որ նայէ որ վայելէս
առանց խանդ արելու :

Բայց թէ որ բարոյական պակաս-
թիւններ ունի նէ, մի յուսահատիր,
չստ անգամ մարդս իր վիճակը փոխե-

լով ինքն ալ կը փոխովի : Աոր պարագայ
 ներքը իրեն նոր ձեւ կուտան : Արկու
 հոգի մէկ տեղ կենալովնին , իրենց բը
 նութեան մէջը ունեցած չարն ու բա
 րին մէկզմէկու կը հաղորդեն , ու մէկ
 զմէկու բնաւորութիւնը կ'այլայլեն :

Վուն նայէ որ ընկերոջը մոլութե
 նէն չի տարափոխիս , միանգամայն նայէ
 որ բարի օրինակներով իրեն բարի բը
 նաւորութիւն տաս :

Մէկը՝ որչափ կատաղի և մոլի ալ
 ըլլայ , ամեն օր աչքին առջին առաքի
 նութեան և քաղցրիկ բնութեան օրի
 նակ տեսնայ նէ , անկարելի է որ պինդ
 վերջը իր բնաւորութիւնը չի մեղմէ :
 Վայց թէ որ ընկերոջը մոլութիւննե
 րը տեսնելով դուն ալ պոռաս կանչես
 նէ , գիտցիր որ ան բարի ճամբայ մըտ
 ցընելու տեղը դուն առ աջ մոլութեան
 ճամբայ մտար : Վուզես որ մէկը քե
 ղի բարեկամ ըլլայ , նախ դուն բարե
 կամութիւն ցրցուր , ուստի քու ընկե
 րոջը քեզի բարեկամ ըլլալը ուզելը
 ատկէ պիտի գիտնամ որ , նախ դուն
 իրեն բարեկամութիւն ցրցունես :

Վարի հոգիի հետ վարուիլը՝ ամե
 նուն գործն է , դժարը՝ ու առաքին
 ւոյն արժան գործը՝ չարին հետ վար
 ուիլ , ու չարը բարի ընելն է : Վս աչ
 խարհքիս մէջ ունեցած կեանքերնիս՝
 մեր մէկ գրամագլուխն է , ատ դրամա

գլուխը շատցունելը բարեգործելով ու առաքինի ապրելով միայն կ'ըլլայ : Աւր առիթ գտնաս առաքինի ըլլալու նէ , ինքըզինքըդ երջանիկ սեպէ , ու գիտցիր որ բարի ու քաղցրիկ կենաս նէ , հոգիդ և մարմինըդ աւելի հանգիստ կ'ըլլան , քան թէ խռովութեամբ աւտեն անցունելով :

Արջափ ևս առաւել վատութիւն կ'ըլլայ , բարի ընկեր մը ունեցած տեղըդ՝ անոր բարի բնաւորութիւնը չի ճանչնալ ու ամուսնութեան պարտքերուն դէմ մեղանչել : Ասիկայ իրաւունք մը տալ է դիմացինիդ քեզի անհաւատարիմ ըլլալու : Հոս ամենէն եվել միտքըդ պիտի բերես թէ ինչ որ կ'ուզես որ քեզի չընեն , դուն ալ մի ըներ :

Ամուսնութեան վախճանը՝ զաւակ ունենալ , ու զաւակ հասցընելէ : Թէ որ ամուսինները մէկզմէկու ունեցած պարտքերին ճանչնան ու մէկզմէկու հետ աղէկ վարուին նէ , բարի օրինակ մը կ'ըլլան իրենց զաւկըններնուն , որոնք իրենց բնաւորութիւնը անոնց ըրածին վրայ շքովելով , բարի ու առաքինի կ'ըլլան . և այս ալ՝ ատեն կուգայ որ իրենց երջանկուէր աղբիւրը կ'ըլլայ :

ՅՕԴՈՒԱԾ Ե.

ՄԵԶՄԻ ՄԵԾԵՐՈՒՆ ԵՒ ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՈՒՆ Ե ՑԱԾ ՊԱՐՏՔԵՐՆԻՍ

ՕՒԱՌԱՅ մը՝ իր ծնողքին ինչ աչքով կը նայի նէ, նոյն աչօք պիտի նայի իր տիրոջը. ու զաւակ մը իր հօրը ինչպէս կը ծառայէ նէ, այնպէս պիտի ծառայէ :

Տէր մը իր ծառային ամեն բան հաւտայ, իրեն յանձնէ, իր սեղանը իրեն բանայ, անիկայ իրեն մէկ մօտը մէկ մերձաւորը ընէ, իր պատիւը՝ իր գաղտնիքը՝ իր բոլոր ընտանիքը անոր հաւատարմութեանը յանձնէ, ու ծառան աս հաւատարմութեանը աս բարերարութեանը դէմ իր տիրոջը անունը աւրելու, ինչքը մոխելու, կամ զինքը բամբասելու և մատնելու ելլայ նէ, ատիկայ գրեթէ իր ծնողացը գէշութիւնը ընելու չափ վատութիւն է :

Օտուայ մը իր տիրոջմէն բան մը գողնայ կամ գրսէն մէկ գող մը նոյն բանը գողնայ նէ, մարդկային օրինաց առջին անգամ մէկ աստիճան յանցաւոր չեն : Պատճառը սա է որ, մէկուն քով չէ թէ միայն գողութիւն կայ, հասպա անհաւատարմութիւն և վատութիւն ալ կայ :

Վերջապէս ծառան պէտք է որ ա-

մեն կերպիւ իր տիրոջը հաւատարմութիւնն ցրցունէ, բնաւ անոր մէկ հրաամանը ականջին ետին չի ձգէ, ու իր տիրոջը ամեն բանը իրենին պէս պահէ ու պաշտպանէ :

Սոյնպէս տէրն ալ իր ծառան զաւկի աչքով նայելու է : Բազդը անիկայ զրկեր ու ծառայութեան աստիճանի մէջ ձգեր է նէ, որչափ նայելու է տէրը՝ որ իրեն մխիթարութեան գործիք ըլլայ քան թէ տրտնջալու առիթ :

Տէր մը իրաւունք չունի պայմանադրեալ ծառայութենէն աւելի բան մը ուղեւոր : Բայց ծառայի մը մտլութեանց մէջ ինչալը՝ կամ գէշ բարբերու տէր ըլլալը տեսնայ նէ, պէտք է որ՝ ինչպէս որ իր զաւակը կը խրատէ, այնպէս խրատէ ու ուղղութեան բերելու ջանայ :

Օտառան ալ՝ իր տիրոջը մտլութիւնները տեսնելով, պէտք է որ բնաւ այն մտլութեանցը մասնակից կամ ձեռնտու չըլլայ : Բնաւ չար պատուէր մը չի կատարէ : Բնաւ իր տիրոջը հրաամանը տեղը տանելու համար մարդոց իրաւունքին չի դպչի :

Օտառային ու տիրոջը միճակներուն տարբերութիւնը տեսնալով, պէտք է որ մէկը ինքրզինքը մեծ բան մը և միւսը վատ էակ մը չի բռնէ, ու մէկզմէկու հետ այն մտք չի վարուին :

Ամենքս ալ մարդ ենք . թէ որ հոս մի և նոյն վիճակի մէջ չենք նէ , աեղ մը կայ որ ամեննիս ալ մէկ պիտի ըլլանք :

ՅՕԴՈՒԱԾ Զ.

Պ Ա Ր Տ Ք Ա Ռ Հ Ա Ի Ա Ս Ա Ր Ս

Կ Ա Մ

ԸՆԿԵՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչ որ կ'ուզես որ ուրիշները քեզի չընեն , դուն ալ ուրիշներուն մի ըներ . ինչ որ կ'ուզես որ քեզի ընեն , դուն ալ ուրիշներուն ըրէ : Աս երկու խօսքը՝ մարդոց մէկզմէկու հետ ունեցած բոլոր պարտքերուն բովանդակու թիւնն է :

Խեղացի մարդը՝ սովորաբար գէշ կ'ըլլայ կ'ըսեն . բայց կատարեալ խելք ունեցող մարդն ալ անկարելի է որ գէշու թիւն ընող ըլլայ : Իր բանը գիտցող ճարտար մարդն ու աղէկ մարդը՝ թէպէտ մի և նոյն նպատակ չունին , բայց մի և նոյն ընթացքով կը քալեն . ու թէ որ ճարտար մարդը՝ իր գործը գլուխ տանելով ուղածը ձեռք կը բերէ նէ , գիտցիր որ աղէկ մարդու համբաւ իբր վարագոյր իր վրան առնելով է : Աղէկ մարդ ըլլալն ալ ուրիշ բան

չէ , բայց միայն իր բարոյական պարտ-
քերը կատարել :

Քու ընկերըդ , քու բարեկամըդ և
քու եղբայրըդ մի խաբեր , մի բամբա-
սեր , մի զրպարտեր , իրեն թշնամու-
թիւն մի ըներ , իր ինչքը մի յափշտա-
կեր , մի գողնար , զինքը մի մեռցըներ ,
որ իրաւունք ունենաս ուրիշներուն
կողմէն ալ նոյն զգուշութեանց ակրն
կալու թիւն ունենալու :

Մէկուն գովեստը ըները , մանա-
ւանդ մտիկ ըները այնչափ դժար բան
է որ , գովեստ մը չգիտեմ որ ուրիշի
մը պարսաւանքը չըլլայ , կամ ասանկ
չեղած ատենը մտիկ ընող մը գտնուի :
Եւ որ կրթեալ լեզուներն ալ գրեթէ
բամբասանաց ու վար դարներու կեր-
պը կրթուած են : Եւ որ պատճառը սա
է որ , մեր ներսի դին մէկ չի քաշել
մը ունինք , որ միաքերնիս մէկը բամ-
բասել ալ չըլլայ , կամ մէկը գովել ալ
ուզենքնէ , առանց իմանալու մեր խոտ-
քը բամբասել մը կ'ըլլայ , և մեր գովես-
տը պարսաւանք մը : Արտանց գովելու
կարող ըլլալու համար , պէտք է որ հո-
գիդ բարձրացած ու ազնուացած ըլ-
լայ , որով ամեն բան աչքէդ հեռանա-
լով , մի և նոյն կէտի վրայ տեսնես :
Եւ որով մարդոց յանցանքները՝ պակաս-
թիւն և յիմարութիւն կը համարես ,
ուստի անոնց դիւրաւ ներող կ'ըլլաս :

Գովելի բաներուն ալ քիչու թիւնը տեսնելով, անոնք աւելի կը յարգես : Մարդ՝ մինչեւ որ աս կէտը չի հասնի, բարոյական կատարելութիւն ունեցած չի սեպուիր, աս բարոյական պարտքերը կատարելապէս չի կրնար կատարել :

Երեք չորս տարեկան տղի մը հայրը կամ մեծերը՝ տղին ըրածին ու անկէ իրենց եկած նախատանացը և թշնամու թեանցը դէմ չգիտեմ ինչպէս վերէժխնդիր ըլլալ կրնան ուզել, ու ասոր համար իրենց ատենը անցընելը որչափ յիմարութիւն կ'ըլլայ : Իմ գիտցածքս՝ տղին ըրածին վրայ կը խնդան ու մէկ դի կ'անցնին, ու թէ որ բարկանալով վրէժ առնելու ելլան նէ ուրիշները իրենց վրայ կը խնդացընեն :

Չեմ գիտեր ինչ մեծ տարբերութիւն կայ սղտիկ տղոց ու մեծ մարդոց մէջ տեղը : Տղայ ըսելով, կը հասկընանք որ մեզմէ քիչ կատարելութիւն ունին, այսինքն մեզմէ քիչ բան գիտեն, և քիչ բանի կարող են : Բայց մեծ մարդիկ կատարեալ են : Աւ թէ որ կատարեալ չեն, ՚ի հարկէ քիչ տարբերութեամբ անոնք ալ տղայ են, և Լսառուած ալ՝ մարդոց աս աչքով կը նայի :

Գիտցիր որ խելացի մարդը՝ իր դործին յառաջ երթալուն միայն կը նայի . շերթար իր դործը ձգելով ինքըզինքը

մոռնալով վրէժխնդրութեան ելլալ . որովհետեւ պինդ վերջը կը տեսնես որ , թշնամութիւնը չէ թէ միայն քու թշնամիիդ չար պողաբերեր է , հասպա քեզի ալ :

Սովորաբար վրէժխնդիր ըլլալ ու զողները՝ տկար խելքի տէր ըլլողներն են . բայց ասիկայ՝ թշնամիեդ քեզի գալիք թշնամութիւններուն առջեւը առնելու մի նայիր ըսել չէ . նայէ որ քեզի գէշութիւն մը չի գայ . քեզի գալիք գէշութիւնները անկարելի ընելու ջանք ըրէ : Բայց երբոր ետքը քեզի թշնամութիւնընողին աղէկութիւն մը ընել պէտք ըլլայ նէ , վրէժխնդիր ըլլալու տեղը , նայէ որ ան աղէկութիւնն ալ ընես :

Թշնամիիդ վրայ ընելիք պինդ մեծ յաղթութիւնդ՝ անիկայ իր թշնամութեանն ետ կեցընելն է . և ասոր համար գէշութեան դէմ բարերարութիւն ընելէն ուրիշ մեծ զէնք չես կրնար ունենալ :

Բարեկամ եղիր թշնամի եղիր , բարերարութիւնդ մի խնայեր : Վարմնաւոր մէկ հեշտութիւն մը գեռ չի լը մընցուցած կէս ճամբան ձանձրանալ մը կուգայ . բայց բարոյական հեշտութիւնները ատանկ չեն :

Հարցուր բարերարին մէկին , թէ աղքատի մը մերկ տղաքները պաղէն

տարէն պահած ու անոնց արցունքը
սրբած ժամանակը ինչ հեշտութիւն
իմացաւ, ու այն զգացած հեշտու-
թիւնը ուրիշ մարմնաւոր հեշտու-
թիւններուն պէս շուտով անցաւ մի:

ՅՕԴՈՒԱԾ Է.

Պ Ա Ր Տ Ք Ա Ռ Ա Ջ Գ Ն

Կ Ա Մ

ԱՋԳ-ԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՆԿԵՐԱՆՍԼԸ՝ մարդու համար բը-
նական օրէնք մըն է. մարդկային խիստ
մենծ ընկերութիւնը՝ բոլոր ազգի
մարդկան ժողովն է, և պինդ պղտի-
կը, իր ընտանիքն է. աս երկու ծայր
ընկերութեան մէջ տեղը խել մը գըտ-
նուած ուրիշ ընկերութիւներ ալ կան,
որոնց օրինաւոր և գլխաւորը՝ մար-
դու իր ազգն է:

Հայրենիքը ուրիշ բան չէ, բայց
եթէ այն տեղը, ուր որ մէկը աշխարհք
կուգայ, և իր հայրը մայրը կը ճանչ-
նայ, ուր կայ իր նախնեացը՝ իր ազգա-
կաններուն՝ իր բարեկամներուն՝ ծնո-
ղացը սակրներուն նշխարները ու դամ-
բարանները. ուր կայ նախնեացը նա-
հատակութիւններուն և ուրիշ բրած

գործքերնուն յիշատակարանները . ուր
աւեր է իր կրօնին ու հաւատոյ կրտա-
կը : Վերջապէս հայրենիքը գրեթէ ու-
րիշ բան չէ , եթէ ոչ , ազգին ժողո-
վատեղին : Բարոյականաբար , մեզի հա-
մար հայրենեաց հետ կապուիլն ու ազ-
գին հետ կապուիլը մի և նոյն է : Մէկը
կամ միւսը սիրելու համար ալ , ինչ
պէս որ 'ի բնէ խրատեալ եմք ծնողք-
նիս սիրելու և ինչպէս որ ասոր հա-
մար ոչ մեր շահէն և ոչ մեր խելքէն
խորհուրդ կ'առնեմք , այլ մեր սրտին
մէկ անխորշելի պիտոյքը կը լեցընեմք ,
ահա այնպէս ալ մեր հայրենիքը և մեր
ազգը սիրելու բնութենէն թելադրած
ենք : Մեր նախնիքը ու ծնողքնիս սիրել-
նուս համար , անոնցամէն ունեցածնին՝
անուներին և բնական տեղերնին կը սի-
րենք , ու ադ բաներուն հետ կը կապ-
ուինք . աշխարհքիս վրայ տեղ չի կայոր
մարդս իր հայրենեացը , իր նախնեացը
իրեն կտակ ըրած տեղերուն՝ ու յի-
շատակութիւններուն և անուանը վը-
րայ սէր չունենայ :

Բայց ազգասիրութիւնը՝ մինակադ-
բնական սիրոյն հետեւանքը չէ . մեր
անձնական ազատութիւնը , մեր ու
մերիններուն և բոլոր ունեցածնուս
ապահովութիւնը ազգային օրինաց և
մեր հայրենեաց անխախտ կենալուն
վրայ հիմնած ըլլալով , մեր շահն ալ՝

ազգի և հայրենեաց հետ կապուիլ կը խրատէ մեզի : Ասան զի թէ որ ազգ չըլլար , ուր կը մնար ազգային պաշտպանութիւնը և ազգային օրէնքները . և ասոնք ալ չըլլային , ուր կը մնար ընչից տէր ըլլալու իրաւունքը , կամ անոնք ապահով պահելու միջոցը , և վերջապէս , մեր ազատութեան և կենաց ապահովութիւնը որ հիմանց վրայ կըրնար կենալ :

Իսայ թէ որ ազգերնուս անխախտ կենալը մեզի ամեն կերպիւ պէտք է , ու թէ որ անիկայ սիրելը մեզի բնական պէտք մըն է նէ , ՚ի հարկէ պարտականութիւն կար մեր վրայ ազգերնիս սիրելէն ետ չի կենալ . և որովհետեւ ազգերնիս որչափ որ զօրաւոր ըլլայ ու հաստատ կենայ՝ այնչափ ալ մեր շահուն և մեր սրտին դիտուամը լեցունած կ'ըլլայ . ուրեմն ամեն կերպով պիտի աշխատինք ազգին քաջալաւութեանը և իր բարոյական ու ժին աւելնալուն :

Իսայ ազգին պինդ մեծ ուժը , միաբանութիւն է . ուր միաբանութիւն կայ , ազգ կայ , ուր միաբանութիւն չի կայ , կամ ազգ չի կայ , կամ չիք ըլլալու մօտ է , ըսել է որ առջի պարտականութիւննիս , ազգատէր ըսուելու համար միաբանութիւն ունենալու է . միաբանութի խորհրդոյ բանի և գործոյ :

Ազգի մը մէջ երկու կարգ ազգա-
 յինք կան . մէկը թէ հայրենեաց թէ
 հայրենի կրօնի և օրինաց պաշտպանու-
 թեանը համար ազգին կողմանէ ընտ-
 րուածներն են , և միւսը սա պաշտ-
 պանու թիւնը յանձնառու ըլլող և այն
 պաշտպանու թեանը տակը գտնուող
 ներն են :

Իայց մարդը՝ ինչ կարգի մէջ ալ
 գտնուի , պարտականու թիւն ունի ա-
 մեն կերպով ազգին պաշտպանը և օգ-
 նականը ըլլալու , թէ և ասիկայ իր ներ-
 կայ շահուն գէ՛մ ըլլայ : Պէտք է որ
 գիտնայ ազգին համար իր շահը չի
 փնտուել կամ մոռնալ , իր ինչքը իր ըս-
 տացուածքը իր կեանքը անգամ ազգին
 աղէկու թեանը սւ պատուոյն նուիրել :
 Ասիկայ ըսել չէ որ մարդը իր ազգին
 համար ամեն բան պիտի մոռնայ , իր
 մարդկային սւրիշ պարտականու թիւն-
 ները չի պիտի կատարէ : Վարդըս իրա-
 ւունք չունի ազգին աղէկու թեանը հա-
 մար գէշու թիւն մը ընելու կամ ու-
 բիշի մը իրաւունքին դպչելու : Թէ որ
 ազգին աղէկու թեանը վրայօք անհող
 կենալը վատու թիւն է նէ , մէկ կողմէ
 ալ՝ ազգին նուիրելու կերպով իր եղ-
 բայրը , իր ճնողքը մեռցնելը կամ ասոր
 պէս ուրիշ չար բան մը ընելն ալ
 վայրենի ազգասիրու թիւն մըն է , որ
 մուլու թենէն վար չի մնար :

Ազգիդ ունեցած պարտականու-
թիւններդ կ'աւելնան, թէ որ ազգին
կողմանէ կարգեալ օրինաւոր մէկն ես
նէ: Ան վայրկեանին որ ազգին կառա-
վարութիւնը յանձն առիր, ան ատե-
նէն պէտք է որ բոլորովին ազգը դուն
ըլլաս. ազգին շահն ու պատիւը և
համբաւը քու շահդ՝ քու պատիւդ, և
քու համբաւըդ համարես. ազգին կը-
րած աղէտքը նեղութիւնները և թըշ-
նամանքը քու անձիդ վրայ կրածի պէս
սեպես. իր յառաջագիմու թիւնը և
հասարակաց օգուտը քեզի նրպատակ
բռնելով, բոլոր ինչքդ՝ շահդ՝ փառ-
քըդ՝ զուարճութիւններդ ու ապա-
գադ մոռնաս, կամ բանի տեղ չի դնես:
Արովհետեւ յանձնառու եղար ազգիդ
խնամքին, ՚ի հարկէ պարտաւորութիւն
ունիս բրած խոստմունքդ կատարելու.
քու կին ապագադ քու կին առաջին
գործքդ առաջին պարտքդ ատ խոստ-
մունքդ կատարելն է: Թէ որ կարող չես
այդ չափին նէ, մի յանձնառու ըլլար.
Թէ որ եղար նէ, մեռնիլդ աւելի աղէկ
է քեզի, քան թէ ինքըզինքիդ առջեւ
ամօթով ըլլալ:

Իր ազգը սիրելը՝ մինակ անիկայ մեծ-
ցընել ու պատուոյ հասցընել չէ: Ատ-
կէ աւելի, անիկայ չի պզտիկցընել, իր
հայրենի պատիւը և կրօնքը պահել,
ազգին օրէնքներուն չի դպչիլ, ու պակ-

սու թիւնները վերցընել. վերջապէս ան-
միաբանութեան և երկպառակու թէ
պատճառ չըլլայն է :

Ազգի սիրելիք ատկէ դիտնամ որ,
հասարակաց օգուտը քու անձնական
չահէդ վեր բռնես, ու ազգի արհա-
մարհ չի բռնես : Մարդը՝ իրաւունք
ունի իր նախնեացը ու իր հօրը համ-
բաւովը պարծիլ. մարդիկ ինչ որ ալ ք-
սեն ասոր դէմ, ազնիւ ծնունդ մը միշտ
բաղդ մըն է և նախնեացը մէջ մեծա-
նուն մարդիկ ունենալը շնորհք մըն է :
Բայց անոնց փառքը չես կրնար շարու-
նակել նէ, նախնեացդ ազնիւ անունը
քեզի նախատինք մը կ'ըլլայ, ան ատե-
նը լաւ և ս էր որ անանուն մէկուն սե-
րունդը ըլլայիր : Ահա ասանկ ալ թէ
որ ազգի մեծանուն է նէ, նախատանաց
արժան չի գանուելու համար քեզի
հարկ է անոր պարծանքը անբծութի
շարունակելու : Ասոր հակառակը թէ
որ ազգի անանուն ու արհամարհելի
է նէ, այն անարդանացը դուն մասնա-
կից չես ըլլար, թէ որ այդ անունը ազ-
գիդ վրայէն քերելու ջանք ընես՝ որով
ազգի փառաւորած, և անոր փառա-
ւորելովը հասարակութեան երախտա-
գիտութեանը արժանի եղած կ'ըլլաս :
Մէկը նուաստ ծնունդ ունենալովը
անարդելի չըլլար, թէ որ ինքզինքը
ազնուացընէ, և ետեւէն եկող իր սե-

րունդին աղնուական անունն ձգէ, և իր պարծանքը ըլլայ : Ասիկայ՝ աղնուակա- նի մը իր աղնուականութիւնը պահե- լէն աւելի արժանաւորութիւն ունի :

Ազգ մը իր փառքէն խնայ իր պա- տիւրը կորսնցընէ նէ, ատոր պատճառ ըլլող ազգայինքները՝ թէ և մեծանուն մարդիկ ըլլան, երանելի կ'ըլլային, թէ որ բնաւ անունն չունենային, որովհե- տեւ անանկ մարդուն զաւակը անգամ իրեն ամօթ կը համարի իր հօրը անու- նը կրելու :

Թէ որ քու անհոգութենէդ կամ անձնական շահդ փնտրուելէդ ազգդ վշտաց ու նեղութեանց հանդիպի նէ, գիտցիր որ վատթարներուն կարգն էս . բայց ատկէ առաւել, թէ որ քու կիրքդ տեղը տանելու համար ազգդ ոտքի տակ առնես կամ առնել տաս, ու ազգիդ հա- մար ներողամիտ ըլլալ, իրեն կողմանէ քեզի հասած թշնամանացը համբերել, թէմիատակդէսի պէս՝ շարի, Բայց հարի ըրե- ըսել չի գիտնաս, ու վրէժխնդիր ըլ- լալու համար ազգիդ դէմ ելլաս կամ երալ տաս, քու նախնեացդ դամբա- րանները քակես, անանց նշխարքը հովի և հուրի տաս, վերջապէս քու ազգա- յինքդ խղճալի վիճակի մէջ խօթելու, և անոնց բարօրութիւն բերելու տեղը՝ սով, մահ և ուրիշ գէշութիւններ գլուխնին հասցընելու հետեւիս նէ :

գիտցիր որ, քան զվատթարս վատթար
 ես : Ասիկայ, իր քարեկամները իր ազ-
 գականները՝ իր եղբարքը՝ իր ծնողքը՝
 իր կենդանու թիւն առած օդն ու տե-
 ղը ուրանալ մըն է : Ասիկայ իր ազգը բա-
 րոյականաբար կամ իրապէս սպաննել
 մըն է, որուն չափ վատթարութիւն
 չեմ գիտեր :

Վարդկային ժողովոյն կամ ազգիդ
 մէջէն անհատ մը թէ որ քեզի թշնա-
 մութիւն ընէ նէ, բարոյական սարսք
 մըն է քեզի այն թշնամութեանը դէմ
 թշնամութիւն չի հատուցանել, և
 պէտք ըլլայ նէ փոխարէն աղէկութիւն
 ընել : Արջափ եւս առաւել վատու-
 թիւն կ'ըլլայ՝ ազգիդ ապերախտու-
 թիւնը տեսնելով իր թշնամին ըլլալ :
 Ազգդ ինչ որ ալ քեզի ընէ, պէտք է
 որ միշտ ղեկքը սիրես ու պաշտպանես :

Ազգիդ մէջ գէշութիւն տեսար,
 քեզի սարսք է ազգային օրինաց առջին
 այն գէշութիւնները ամբաստանելու :
 Չի կրցար անոնք վերցընել, չի կրցար
 համոզել, սպասէ, աւելի առաքինու-
 թիւն կայ քեզի համբերելու կամ մեռ-
 նելու, քան թէ վրդով հանելով կամ
 օտարը ազգայնոցդ դէմ միջնորդ կան-
 չելով նսրանոր գէշութեանց պատ-
 ճառ ըլլալու : Ազգդ օտարին մասնե-
 լով ինչ աղէկութիւն պիտի յուսաս
 ազգիդ, մանաւանդ քեզի համար, ու

րո՞ւ քով յարգ պիտի ունենաս, ազգայնոցդ քով. բայց ամենքն ալ 'ի հարկէ քեզ դարէ 'ի դար պիտի անիծեն. ուրուն մատնեցիրնէ անոր քով. բայց գիտնաս որ, մատնիչ մարդէ մը աւելի նախատելի բան չի կայ: Աստի օտարը քու կին մատնու թենէդ որչափ մեծաւ մեծ պտուղ ալ քաղէ նէ, այնչափ իր ներսէն քեզ պիտի նախատէ. ու թէ որ երեսանց քեզի պատիւ ալ տայ նէ, քեզմէ նորանոր մատնու թիներ ակընկալելուն է, չէ թէ քեզ յարգելուն:

Ղշմարիտ ազգասէր մը չէ թէ միայն իր ազգը բնաւ չի մատներ՝ իրեն թշնամու թիւն չըներ, հապա չի բամբասեր ալ, և վար չի զարներ, մանաւանդ օտարին առջին. որովհետեւ գիտէ որ իր ազգին պատիւը իրն է, և նոր պատիւը քիչցընելը իր պատուոյն դպչիլ է. բամբասանաց արժանի բան մը տեսար ազգիդ մէջ նէ, նայէ որ այն բանը վերցընես, իրօք և պէտք եղած տեղը խօսելով, ու չէ թէ լեզուիդ տալով, որով անկար և չնչին մէկը ըլլալդ կը գիտցընես:

Ազգիդ գաղտնիքները պահէ. ասիկայ չէ թէ միայն քու շահդ է, հապա քու մարդկու թեանդ ալ պարտքըն է. մէկը իր բարեկամին կամ թէ ևս առաւել իր հօրը և մօրը գաղտնիքը գոյ քեզի զուրցէ նէ, ինչ հա-

մարում կ'ունենաս իր վրան : թէ որ
ան գաղտնեացը մէջէն քեզի հանելու
օգուտ մը ունիս նէ , այն օգուտը կը
քաղես , բայց զուրցողը կ'արհամար-
հես . ու գաղտնիք մըն ալ դուն ու-
նիս նէ , կ'զգուշանաս այն մարդուն
զուրցելու , ու իրեն անգամ մըն ալ
հաւատարմութիւն չես ունենար , ու
զինքը գէթ պարսպ մարդ կը համա-
րես ու իրաւունք ունիս համարելու :

Թէ որ ազգիդ գաղտնիքը շահու-
համար օտարին զուրցես նէ , գիտցիր
որ անկէքաղած շահդ լրտեսին աւուր-
չէքն է , որն որ անմեղներու արեան գի-
նը ըսել է . մարդ հարիւր անգամ ինք
իր բոլոր ընտանեօքը մեռնիլ ուզելու
է , քան թէ լրտեսել , ու անոր աւուր-
չէքովը ապրիլ :

Գ Լ ՈՒ Խ Օ .

ՅԱԼԱԳՍ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՊԱՐՏՈՒՑ

Ինչո՞քս ըսուեցաւ , լստուած մեզի
ստեղծեց և մեզի վախճան մը ցու-
ցուց , և առ վախճանին հասնելու
համար կարողութիւններ տուաւ մե-
զի : Ուստի առջի պարտականութիւն-
նիս է , առ կարողութիւները գոր-
ծածելուն կերպը սորվիլ :

Կարողութիւն ըսածնիս՝ պինդ առաջ մաքին կարողութիւններն են . և ասոնք ալ գլխաւորապէս՝ զգալ իմանալ և կամելինս է : Արարիչը մեր կամքը ազատ ստեղծեց , որ կարենանք անով բարի գործել և չարէն փախչիլ : Աւրեմն պէտք է որ կամքերնիս ազատ մընայ , աշխարհի բաղձանացը ու մարմնական հեշտութեանց գերին չըլլայ : Սեր կամքին՝ միայն խելքն ու իմացականութիւնը պիտի իշխէ :

Աւստի իմացականութիւննիս ալ պէտք է որ՝ միշտ իր պաշտօնը սորվելու ետեւէ ըլլայ , ու իր նպատակը բնաւ չի մոռնայ : Իր նպատակին հասնելու համար , թէ առ Աստուած՝ թէ իր նմաններուն ունեցած պարտքերը մըտմըտայ . այսինքն միշտ ճշմարտութիւն վընտրուէ , և սխալէն զգուշանայ :

Այս ճշմարտութիւնները ճանչնալու համար , բնական ու գերբնական բաներու վրայ հմտութիւն ունենալու է , որով ինչ որ իրեն ըսեն նէ՝ մէկէն չի հաւատայ , հասարակնէ , նայի . վասն զի ինքը իրմէն պիտի հարցըվի :

Ասանկ ալ մեր զգացողական զօրութիւնը պէտք է որ կրթենք : Օգայաբանաց պաշտօնը՝ մեր մարմնայն պէտք եղածները մեզի գիտցընել է : Սելքերնիս պէտք է որ անոնց ամեն գիտցու-

ցածը կշռէ, ու զգայարանքներնուս
անխորհուրդ բաղձանքներուն գէմ
կենայ :

Արկրորդ՝ մեր մարմնական պարտ-
քերը գիտնալու ենք : Օրաց մը իր
տիրոջը ինչ է նէ, մարմինն ալ հոգ-
ւոյն այնպէս է : Աէկին նպատակը մէ-
կալին ալ է : Շնորհալին կ'ըսէ որ,
« Աս աշխարհքը իջեան մըն է, և մենք
ալ ճանապարհորդ » : Անր ճանապարհ-
հորդու թիւնը անմնաս շարունակելու
և անմոլոր մեր տեղը հասնելու համար,
պէտք է որ մեզի հսն տանելու միջոցը,
այսինքն մարմիննիս այնպէս մը կրթենք
որ, մէկ կողմը կամ միւս կողմը չի խո-
տորի. միանգամայն ալ իր բնական
պէտքերը պէտք է որ չի մոռնանք. իր
ազատու թիւնը անթերի պահենք, զուր
տեղը զինքը չի չարչարենք և կեանքեր-
նիս չի վերցընենք :

Անձնասպանու թիւնը՝ չէ թէ միայն
բարոյական յիմարու թիւն մըն է, հա-
պա իրապէս գողու թիւն ալ է : Մար-
միննիս աւանդ մըն է մեզի, ու չէ թէ
պարզ և : Մարմինը քուկին ինչքդ չէ,
հապա քեզի յանձնուած բան մըն է՝ բա-
րի գործ մը գործելու կամ պարտք մը
կատարելու համար : Մտէլ է որ, Աստ-
ուած քեզի մարմին տուեր է նէ, մի մի-
այն քեզի համար չէ, հապա ազգական-
ներուդ, բարեկամներուդ, ազգիդ,

բոլոր ազգի մարդկան , և վերջապէս իրեն համար ալ է :

Կեանքը բառնալը , Աստուած ա նիկայ քեզի տալուն համար զինքը ամ բաստանել մըն է . կամ թէ իր կամքին դէմ գալով , քուկին կամքը ընելու Աստուած պարտաւորել մըն է :

Կեանքը բառնալովը , բոլոր ազգականներուդ բարեկամներուդ և քեզի սիրողներուն տրամու թեանը և սուգին պատճառ կ'ըլլաս , ազգդ ալ իր մէկ անդամէն զրկած կ'ըլլաս :

Թէ և ինքըզինքը անօգուտ մէկը տեսնաս , թէ և ազգիդ բեռ մը ու քեզի տեսնողներուն խեղճութեան տեսարան մը ըլլալդ գիտնաս , ինքըզինքդ մեռցընելու իրաւունք չունիս : Դուն Աստուծմէ ազէ՞կ մի գիտես . յաւիտենական բարւոյն հասնելու համար դուն քու կեանքը գործածելու տեղը , ինչ ամբարտաւանութի կ'ըլլայ քեզի , թէ որ բռնես Աստուծոյ պարգեւը՝ քեզմէ չուզած , իրեն դարձընես : Ինչո՞ւ ինքըզինքդ կը մեռցընես : Գիտե՞ս՝ տարիէ մը շաբաթէ մը կամ վայրկեանէ մը ետքը ինչ ըլլալիքը : Կարելի չէ՞ մի որ քու նեղութիւններդ կերպով մը վերնան , դժբաղդութիւնըդ բարօրութեան , հիւանդութիւնըդ առողջութեան դառնայ :

Իսկի մըն ալ ինքըզինքը կարող

չէս կարծեր : Վիտէս թէ պառկած տեղըդ՝ կամ դռնէն դուրս ելլալու ժամանակըդ մէկուն չի պիտի հանդիպիս մխիթարելու կամ ձեռքէն բռնելու . կամ գէշու թեան մը արգելք չի պիտի ըլլաս , կամ թէ գէշի մը ձեռքէ անմեղ մը չի պիտի ազատես : Վիտէս ասիկայ ու կրնաս գիտնալ : Չէ՞ մի որ անկարելի բաները անգամ ամեն օր աչքիլնուս առջին կարելի կ'ըլլան կոր :

Թէ և բոլորովին յոյսըդ կարելու վիճակի մէջ ըլլաս , թէ և բոլոր դուռները գոցուած , աշխարհք մթնցած , նեղութիւնները վիշտերը ու անտանելի տառապանքները չորս կողմըդ առած ըլլան , ի՞նչ յիմարութիւն կ'ըլլայ քեզի , թէ որ կեանքըդ , որ իբր գործիք քեզի տրուեցաւ յաւիտենական երջանկութիւնը ձեռք անցընելու համար , դուն այն գործիքը կորսընցընել ուզես և յուսալու աղէկութեանդ տեղ յաւիտենական դատապարտութեան տակ իյնաս :

Մարդըս մի միայն աս մտաւորաւով , պէտք էր որ զինքը սպաննելու խորհուրդը մոռնար , ու իր փորը խօթելու դանակը մէկ դի. նետէր : Վայց թէ որ անկէ ետքն ալ՝ քանի մը ժամու , քանի մը վայրկենի նեղութեանցը չի կրնարով համբերել միշտ ինքըզինքդ

մեռցընել ուղեւ նէ՝ ալ մի սպասեր ,
մեւիր : Դուն անշահ վատ մըն ես ,
ու մարդոց մէջ տեղ չունիս :

Վարմիննիս միայն մեր կամօքը յայտ-
նի կերպով սպաննելնիս չէ , հասլա որկ-
րամոլու թեամբ՝ ու անբարեխառնու
թեամբ ալ անոր մահուանը պատճառ
կրնանք ըլլալ : Ա՛յ՝ թէպէտ առջինին
չափ մեղք չէ , բայց միշտ բարոյական
սպակոտ թիւն է . որովհետեւ Աստուած
քեզի խելք տուեր է որ , քեզի վնասա-
կար բաները ճանչնաս ու չընես : Ա՛յ՛ւ
առաւել մեղք է , թէ որ գիտնալովդ
անմիտ կրից ու ունայն յօժարու թեանց
ծառայես , ինքզինքըդ չի զսպես , կամ
մարմինըդ զուր տեղը վտանգի մէջ
խօթես :

Մեր կեանքը վտանգի մէջ դնել ու
մարմիննիս մահուան մատնելը ան ա-
տենը միայն ներելի է , երբոր սպարտք
մը կատարել կամ ազէկու թիւն մը ը-
նել պէտք ըլլայ նէ :

Աւրիշ բարոյական սպակոտ թի մըն
ալ կայ որ , գրեթէ անձնասպանու թեան
չափ մեղք է . այն է բարոյական մահը ,
այսինքն մեր բարոյական աղատու թիւ-
նը գրաւելը : Վարդս՝ ազատ կը ծնի ու
մինչեւ ետքը իր ամեն մասունքներու
վը պէտք է որ ազատ կենայ :

2013

